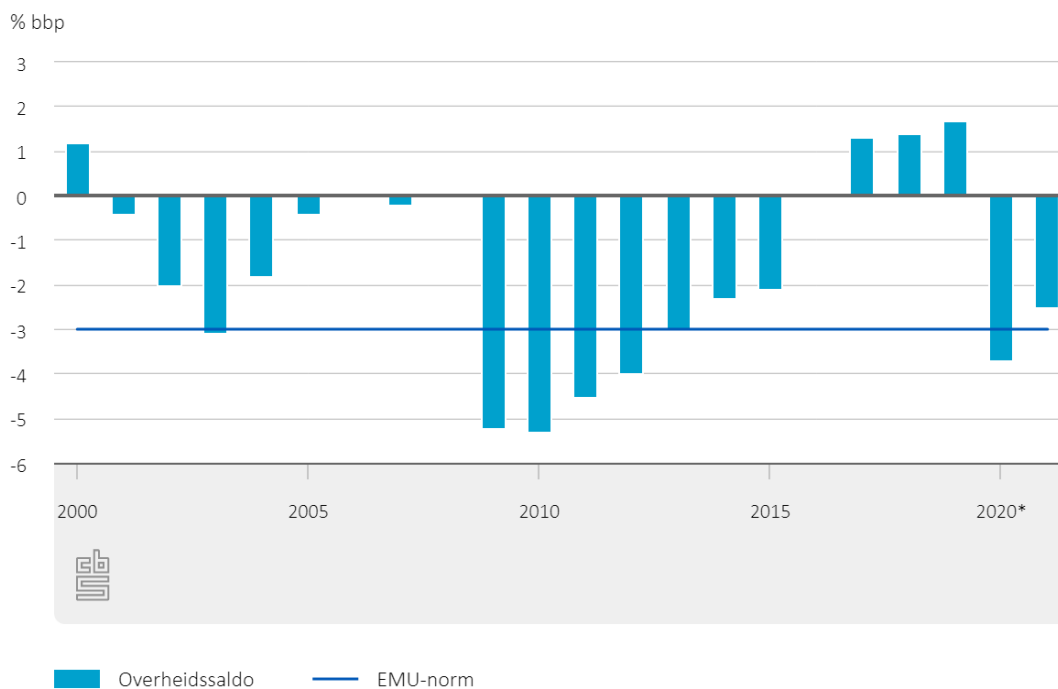


Overheidstekort over 2021 gedaald naar 2,5 procent bbp

De overheid had over 2021 een tekort van bijna 22 miljard euro. Dit staat gelijk aan 2,5 procent van het bruto binnenlands product (bbp). De schuld steeg in 2021 naar 448 miljard euro, oftewel 52,1 procent van het bbp. Dit meldt het CBS op basis van de eerste, voorlopige cijfers over de overheidsfinanciën van het jaar 2021.

Het overheidssaldo en de overheidsschuld zijn de belangrijkste indicatoren voor de toestand van de overheidsfinanciën <Overheidssaldo en overheidsschuld>. De Europese normen <Europese schuldnorm en buitensporige-tekortenprocedure> hiervoor zijn een maximaal tekort van 3 procent en een maximale schuld van 60 procent van het bbp. Door de uitzonderlijke omstandigheden heeft de Europese Commissie de begrotingsregels tijdelijk opgeschort. De Nederlandse overheid <overheid> wist echter ondanks de coronasteunmaatregelen zowel het tekort als de schuld in 2021 onder deze bovengrenzen te houden < Officiële raming>. Het tekort over 2020 was met 3,7 procent van het bbp nog boven de norm. De schuld lag eind 2020 met 54,3 procent van het bbp al onder de Europese bovengrens van 60 procent.

Overheidssaldo



Inkomsten 7 procent gestegen door economisch herstel

De overheid zag haar inkomsten over 2021 met ruim 25 miljard euro toenemen tot 377 miljard euro. De inkomsten uit belastingen en premies stegen met ruim 22 miljard euro, oftewel 7 procent. In 2020 daalden zij nog licht door de coronacrisis. De btw bracht in 2021 bijna 6 miljard euro meer op dan een jaar eerder. Dat is ruim 9 procent meer. De opbrengsten uit de vennootschapsbelasting stegen met bijna 9 miljard euro, een

toename van 40 procent. De niet-belastingopbrengsten stegen vooral door hogere aardgasbaten.

Uitgaven minder gestegen dan jaar eerder

De uitgaven van de overheid stegen in 2021 met bijna 18 miljard euro. Dit is minder dan de inkomsten stegen. Een jaar eerder stegen de uitgaven nog met bijna 40 miljard euro, vooral als gevolg van de steunmaatregelen van het kabinet om bedrijven, instellingen en gezinnen door de coronacrisis te helpen.

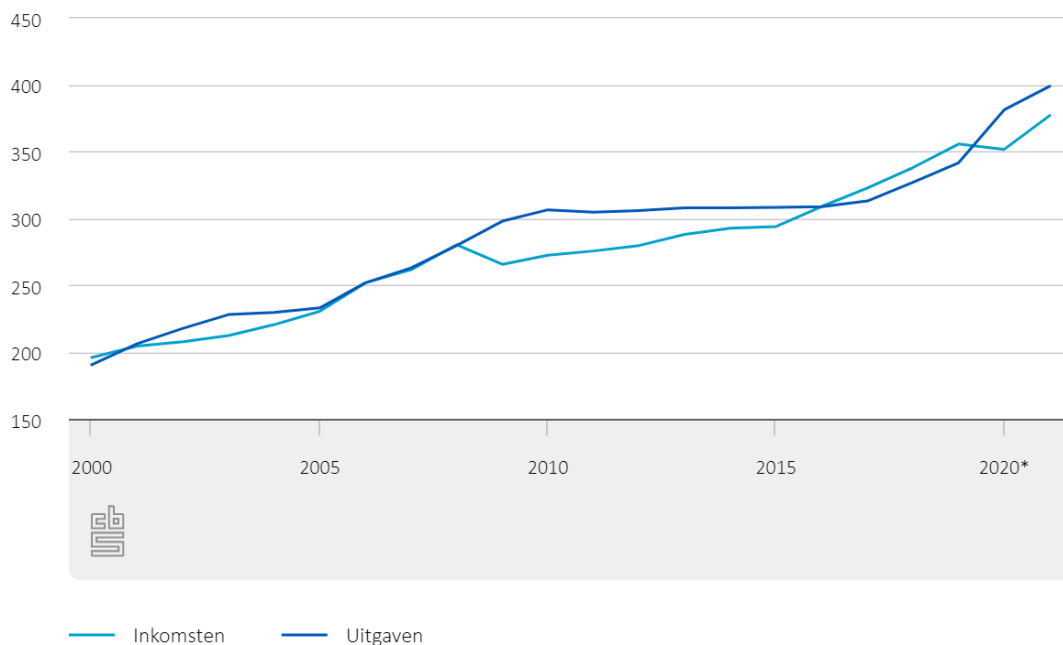
De overheidssubsidies namen na de forse stijging in 2020 met 4,5 miljard euro af. Dit komt vooral door minder uitgaven aan de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW). De rentelasten bleven ook dit jaar, ondanks de schuldtoename, verder dalen. Schulden met hoge rente uit het verleden werden afgelost en vervangen door schulden met lagere rente.

Tegenover deze lagere lasten stond een veel hogere overheidsconsumptie. Deze was bijna 18 miljard hoger dan een jaar eerder. Zo kocht de overheid allerlei diensten en goederen aan om de corona-epidemie te lijf te gaan, zoals testen, vaccins en callcenters. De uitgaven aan beloningen van werknemers in de overheidssector namen in 2021 met 4 procent toe.

De uitkeringen in geld namen met bijna 3 procent toe, oftewel ruim 2 miljard euro, vooral door AOW-lasten en toeslagen. In 2021 stegen de afdrachten aan de EU met meer dan 10 procent. De Staat maakte 1 miljard euro meer over dan een jaar eerder. De overheid heeft zorgverzekeraars gecompenseerd voor de extra kosten van de coronapandemie in 2020 en 2021. De lasten van de overheid hiervoor bedroegen in 2021 bijna 3 miljard euro.

Inkomsten en uitgaven overheid

mld euro

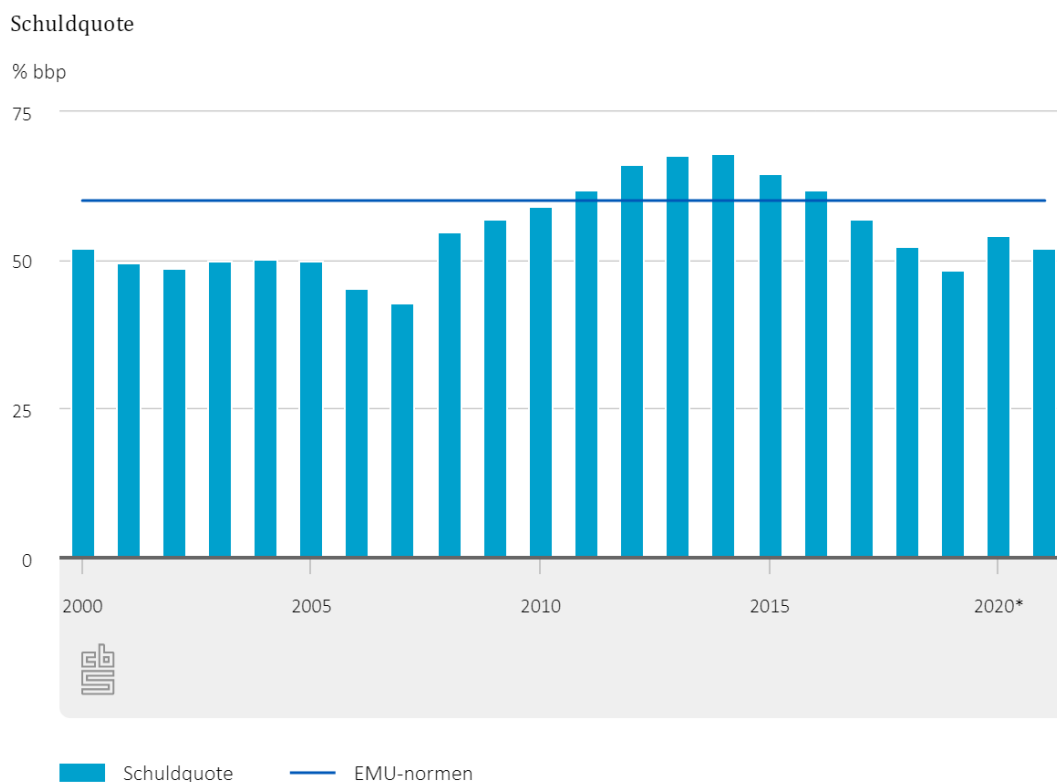


* voorlopige cijfers

Schuldquote omlaag naar 52,1 procent, ondanks corona

De overheidsschuld als percentage van het bbp <schuldquote> kwam eind 2021 uit op 52,1 procent. Dit is 2,2 procentpunt lager dan eind 2020, toen de schuldquote uitkwam op 54,3 procent. Deze sterke afname komt doordat het nominale bbp in 2021 veel harder steeg dan de schuld in euro's. In de afgelopen tien jaar was de schuldquote alleen eind 2019 lager dan eind 2021.

De schuld in euro's steeg met 13 miljard euro, tot 448 miljard euro. Deze toename van de schuld is lager dan het tekort van 22 miljard euro. Het gat wordt grotendeels verklaard door het agio <agio> op de uitgifte van staatsleningen. Volgens de Europese begrotingsregels telt alleen de hoofdsomwaarde mee bij het bepalen van de overheidsschuld, en niet de waarde van de schuld bij uitgifte waarin ook (dis)agio zit. Naast het agio speelde ook de goed gevulde kas eind 2020 een rol bij de geringe schuldtoename in 2021. Het tekort in 2021 kon deels hiermee worden gefinancierd. Hiervoor hoefde de overheid geen nieuwe schuld aan te gaan. Daarentegen leidde de steunmaatregel van het kabinet om betalingen van belastingen uit te stellen ook in 2021 tot een hogere schuld.



Bron:

- StatLine, Overheidsfinanciën; kerncijfers
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84114NED/table?dl=350E3>
Statline, Overheidsfinanciën; Saldo en schuld; overheidssectoren
- Meer details over de Nederlandse overheidsfinanciën:
<https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/overheid-en-politiek>

Relevante link:

Kwartaalmonitor overheidsfinanciën – Vierde kwartaal 2021

<https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2022/overheidsfinancien-vierde-kwartaal-2021>

Technische toelichting / Links

Overheidssaldo en overheidsschuld

Het overheidssaldo (ook wel EMU-saldo genoemd) is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de overheid. Inkomsten en uitgaven worden daarbij geboekt in het jaar dat economische waarde tot stand komt, gewijzigd wordt of verloren gaat, of wanneer een recht dan wel verplichting ontstaat, veranderd wordt of wordt geannuleerd. Zijn er meer uitgaven dan inkomsten, dan spreekt men ook wel van 'het overheidstekort' of 'het begrotingstekort'.

De overheidsschuld (ook wel EMU-schuld genoemd) is de schuld van de overheid gewaardeerd tegen nominale waarde (niet op marktwaarde). De zogenaamde handelskredieten en transitorische posten worden niet in de schuld meegenomen. De onderlinge schulden tussen de Nederlandse overheden tellen ook niet mee.

De gegevens in dit nieuwsbericht zijn samengesteld op basis van de Europese richtlijnen voor het samenstellen van de nationale rekeningen (ESR2010) en de aanvullende Europese regels voor het bepalen van overheidstekort en overheidsschuld.

Schuldquote

De overheidsschuld als percentage van het bbp wordt ook wel de schuldquote genoemd.

Officiële raming

De gepubliceerde cijfers vormen de eerste jaarraming van het CBS voor de sector overheid over 2021.

De gegevens over 2020 zijn in dit nieuwsbericht bijgesteld ten opzichte van eerdere publicaties. Door het beschikbaar komen van nieuwe informatie zijn subsidies in het kader van de coronasteunmaatregelen van de overheid, belastingen (btw en tabaksaccijnzen), zorguitgaven en inkomstenoverdrachten tussen de Rijksoverheid en sociale fondsen geactualiseerd. Het overheidstekort komt daardoor in 2020 bijna 4 miljard euro lager uit dan in eerdere publicaties. De subsidielasten in het kader van de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid zijn het meest bijgesteld, bijna 4 miljard euro neerwaarts.

De gepubliceerde cijfers van het CBS zijn de officiële cijfers over het overheidssaldo en de overheidsschuld van Nederland. Zij worden aan de Europese Commissie gerapporteerd in het kader van de buitensporige-tekortenprocedure (BTP of 'Excessive Deficit Procedure', EDP). De rapportages vinden twee maal per jaar plaats, voor 1 april en voor 1 oktober. Het statistisch bureau van de Europese Unie, Eurostat, zal de tekorten en schulden van alle lidstaten, die moeten zijn ingediend voor 1 april 2022, verifiëren en de cijfers vervolgens op 22 april a.s. publiceren.

Europese schuldnorm en buitensporige-tekortenprocedure

Volgens het Groei- en Stabiliteitspact voor eurovoerende landen mag het tekort van de overheid niet boven de 3 procent van het bbp en de schuld van de overheid niet boven de 60 procent van het bbp uitkomen.

Als een tekort de norm overschrijdt, komt de betreffende lidstaat terecht in de buitensporige-tekortenprocedure. Hierin moet het tekort weer teruggebracht worden tot onder de drie procent. Tijdens deze procedure kunnen ook sancties worden opgelegd. Dit gebeurt niet indien de overschrijding aan de volgende criteria voldoet:

- Het buitensporige tekort is tijdelijk;
- Het is een resultaat van uitzonderlijke omstandigheden, bijvoorbeeld een economische crisis.

Lidstaten met een schuld hoger dan 60 procent van het bbp moeten het deel van de overheidsschuld boven de 60 procent van het bbp jaarlijks met gemiddeld een twintigste deel terugbrengen.

De Europese Commissie heeft in 2020 besloten de Europese begrotingsregels tijdelijk niet toe te passen. Door de begrotingsregels tijdelijk niet toe te passen kunnen landen extra uitgaven en investeringen doen om nationale coronamaatregelen te financieren.

Overheid

De overheid omvat de centrale overheid (voornamelijk het Rijk), de lokale overheid (gemeenten, waterschappen, provincies, e.d.) en de socialezekerheidsfondsen. Het CBS verzamelt voor de samenstelling van de cijfers gegevens bij de belangrijkste overheden en completeert deze met aanvullende ramingen voor de ontbrekende instellingen.

Agio

Agio op obligaties ontstaat doordat obligaties worden uitgegeven tegen een hogere uitgiftekoers dan de nominale waarde van de obligatie. Beleggers zijn bereid meer te betalen dan de nominale waarde omdat de couponrente op de obligatie hoger is dan de markttrente. Het omgekeerde geval waarbij beleggers minder willen betalen dan de nominale waarde omdat de couponrente op de obligatie lager is dan de markttrente, kan ook voorkomen.